

THE POEMS OF HEARTS: FROM MAX BLECHER TO CORNELIU C. CRISTESCU

Luiza MARINESCU

Institutul Limbii Române, București/ Universitatea sf Kliment Ohridsky,
Sofia

Abstract: Symbol of the center, the heart was considered the seat of feelings, sensitivity, soul, intuition and wisdom. Romanian poetry of all time has discovered in this symbol of the center a point of tangency between knowledge and affectivity, a timer of existence between systole and diastole, between extinction and retreat from the world, a mark of spiritual progress and an index of the modernization of literature.

The work of the writer Max Blecher enjoys an limited interpretation as long as the modern vision of existence provides a plurality of interpretations. The emotional universe, whether it is obvious, or the dreamlike penetration of the mysteries of the construction of the being, will always have connotative ramifications. In other words: "Any interpretation explains the work, but it does not exhaust its meanings" (Umberto Eco). Beyond autothelic language, blecherian literature will generate - certainly - other comments.

Under the "myth of Narcissus" (Gh.Glodeanu), Blecher's work exposes a severely ill body, whose soul remains awake and lucid, carefully X-raying its own condition. The inner reality, the suffering under the magnifying glass, is through redesigned sympathy, so "lived" and repeated. Deep down we discover the signs of the real world. Aesthetically, the writer creates the world that the narrator character experiences. Having horror of the real, discovers in itself virtual realities, a universe of sensations: the suave mystery of the soul body. The author's initiation into experimental existence places the work in the orbit of a literature entered into history, at the end of which he has learned his own identity as self-awareness.

Dr. Engineer Corneliu Constantin Cristescu, author of the volume Poems of the Heart, from soul to soul at 70 years old (2020) transforms into sensitivity and poetry a vital chronology in which engineering and poetry coexisted, the author having the gift of turning into beauty the fast moment, which measures the variations of inspiration, joy and suffering throughout the existence of a human being. The proximity of the earth to the sky in an instant changes the meaning of the experience, and the lived hypostases are metamorphosed into verse.

Key Words: Max Blecher, *Corp transparent (Transparent Body)*, *Întâmplări din irealitatea imediată (Adventures in Immediate Unreality)*, *Inimi cicatrizate (Scarred Hearts)*, *Vizuina luminată: Jurnal de sanatoriu (The Lit-Up Burrow: Sanatorium Journal)*, Corneliu Constantin Cristescu, *Poeziile inimii (The Heart Poems)*

1. Inteligența inimii și poezia sa

De la Max Blecher la Corneliu C. Cristescu poezia inimii transpusă în cuvinte s-a metamorfozat în cântec, grație suferinței prin care le-a fost dat să treacă autorilor, durere sublimată de puritatea trăirii și de sinceritatea mărturisirii. Deși au formație diferită, deși opera unuia este foarte cunoscută, pe când a celuilalt se remarcă prin strădania complementară

a autorului de a intra în lumea literaturii, pe lângă afirmarea profesională din lumea geometrică a ingineriei, apropierea dintre cei doi autori mi s-a părut revelatoare, deoarece trăirea cerebrală a încercărilor trupului și, mai ales, prezența iubirii prin excelență izvorăsc din aceste texte. Sigur că interpretările multiple ale acestor pagini adaugă de fiecare dată accesul la modernitatea interpretării lecturilor în orice vreme. Suferința este un prilej de autoanaliză, de autoreflexivitate, de meditație, de rememorare și de scufundare onirică în propriul sine.

Spre deosebire de opera lui Max Blecher, care a cunoscut o multitudine de reflecții de lectură, poezia domnului inginer Corneliu C. Cristescu este opera unui autodidact, un creator sensibil care a pășit pe tărâmul poeziei. Dacă paginile scrise de Max Blecher impresionează prin capacitatea de detașare emoțională de griurile dureroase ale trupului măcinat și consumat de neputință, versurile domnului Corneliu C. Cristescu sunt o infuzie de armonie. E înțelepciunea vârstei mature din care se degajă această armonie a versurilor, spre deosebire de paginile realizate de Max Blecher, redactate de condeii unui tânăr, privat de împlinirile senectuții.

Poemele inimii este cel de al doilea volum de poezii publicat de Corneliu C. Cristescu. Tema timpului care se scurge ireversibil este tratată în manieră epică de cuprinsul volumului, care se dorește o trecere în evidență a marilor momente ale existenței omenești a poetului. Sigur că fiecare dintre aceste momente e ales astfel încât el să reprezinte un maximum de iubire și de trăire pentru fiecare dintre etapele existenței sale.

Dacă pentru Max Blecher trăirea dramei tânărului student la medicină, care se îmbolnăvea de morbul lui Pott și dezvoltase o chinuitoare tuberculoză spinală fusese un imbold pentru a continua să scrie, în vreme ce s-a tratat în toate sanatoriile din Elveția, Franța și România, pentru domnul inginer Corneliu C. Cristescu oprirea în loc a inimii a declanșat confesiunea lirică cu tentă de panoramă idilică a existenței ajunsă la o frumoasă vârstă, pe care autorul o consideră simbolică. Cei 70 de ani sunt considerați de autor o vârstă cu repere biblic creștine. În opinia autorului, viața se poate schimba și se poate rescrie după această vârstă, după modelul străvechii scrieri sfinte, care a devenit un model pentru existența omenească de mai multe mii de ani. Dar teama de mister, de marea trecere rămâne la Corneliu C. Cristescu, la fel cum rămâne și în paginile lui Max Blecher.

„Mi-e teamă de o bătrânețe care doare,
O bătrânețe-n boală, rea, hapsână,
O bătrânețe-n care se și moare,
Chiar dacă ai ce trebuie la ... mână.” (*Teamă de bătrânețe* -Cristescu, 2020: 63)

Desigur că în aceste scrieri există un narcisism medical, o atenție acordată degradării trupului - de altfel insesizabilă - care se petrece zilnic. Trupul care se înnoiește zilnic, asemeni exuviei unui șarpe adult este studiat de Max Blecher în *Inimi cicatrizate* prin intermediul diagnozei medicale incluse în textul literar, precum și a sumbrei atmosfere din cabinetul de radiografie, unde i se constată vătămarea ireversibilă a unei vertebre. Supradimensionarea detaliilor anatomice din descrierile în limbaj medical a degradării maladive este tipică lui Max Blecher, care surprinde alienarea umană prin intermediul limbajului riguros, științific și foarte puțin capabil de compasiune al specialității medicale. Ceea ce se petrece în sufletul subiectului examinat, care rămâne lucid căutând să înțeleagă ceea ce i se întâmplă este

adevărata probă de măiestrie literară și de sensibilitate a celui care, înainte de a fi scriitor, fusese fiul unor negustori de porțelanuri fine.

Și în *Poezia inimii* a lui Corneliu C. Cristescu există, din când în când, presărați termeni de specialitate medicală, care fixează ca într-un insectar suferința, căutând să o conserve, să o tezurizeze. Dar, dincolo de geometria limbajului medical standardizat, Corneliu C. Cristescu renunță la existențialismul dureros și inutil revenind la un limbaj poetic ce evocă atmosfera caldă a familiei din care provine și pe care și-a creat-o. Trupul sufletește covârșește suferințele celui trupesc. Nu e nici disperare și nici resemnare în versurile domnului inginer Constantin C. Cristescu. Este o matură evocare lirică a valorilor fundamentale ale existenței omenești.

Inimile cicatrizate sunt inimile de porțelan gingaș, de care trebuie să ai grijă întreaga viață, chiar după recuperarea lor inefabilă. *Poezia inimii*, care se strecoară la lumină ca un cântec al speranței și al bucuriei de a mai trăi este cu adevărat triumful vieții asupra medicinei cu pronosticuri, tratamente și prescripții rigide.

Imersiunea în fantastic și oniric ca variantă a existenței corpului sufletește este o preferință individuală pentru scriitorul Max Blecher și pentru gustul pentru suprarealism al epocii sale. Dacă ar exista o unitate de măsură a suferinței, de bună seamă că autorul *Inimilor cicatrizate* ar putea folosi cea mai exacerbată valoare a sa. E firesc să fie așa, din punct de vedere al trupului sufletește, verde încă, supus vestejirii din pricina tratamentelor ineficiente la care e supus trupul fizic. Durerea descrisă de Max Blecher vine nu numai din creier, din gândirea analitică, de laborator de vivisecție, din încercarea de a felia transversal și longitudinal realitatea pentru a o înțelege fără puțința de a o mai coase la loc, căci inteligența descriptivă este ca o lamă, nu ca un ac. Ea vine și din prăbușirea schelei arhitecturale a trupului.

În cazul lui Constantin C. Cristescu întrebarea este ce fel de durere descrie în versurile sale domnul inginer. Durerea nu este doar o experiență senzorială în versurile domnului Corneliu C. Cristescu. Durerea este asociată cu o paletă rafinată de componente cognitive, sociale și emoționale. *Poezia inimii* este mai ales un preludiu al dragostei de a trăi, izvorâtă din discrepanța dintre felul în care mintea gândește matematic, iar inima gândește poetic, exact același moment vital în care erosul și thanatosul s-au intersectat.

Emanuel din *Inimi cicatrizate* e un personaj care vorbește în mod paradoxal mut și comunică mai mult cu sine, cultivând ironia și autoironia în discursul interior transpus în roman. Fluxul conștiinței sale este redat de autor cu uimirea pe care o justifică arteziana gândurilor și curcubeul de nuanțe al trăirilor. Doctorul - care nu îi cere bani pentru consultația la care îi vorbește ca unui condamnat la moarte, cu răceala și cu precizia unui investigator cu sânge rece al unei morți viitoare - este întâmpinat de scriitor cu osanale, ca o ironie a sorții la adresa celui care se crede nemuritor în fața suferinței pe care o investighează fără compasiune și pe care o expune într-un limbaj specializat unui om speriat și mai ales suferind, ce se străduiește să înțeleagă ceea ce i se întâmplă. Vestea bolii declanșează trauma. Chiar dacă diagnosticul medical ar fi greșit, iar omul ar fi perfect sănătos, o astfel de comunicare lipsită de compasiune și de speranță îmbolnăvește trupul sufletește, pentru că îl sperie, îl bulversează, nu îl face să înțeleagă nici cauza și nici scopul tratamentului. Lipsa acestei specializări medicale referitoare la comunicarea cu pacientul a fost foarte bine surprinsă de Max Blecher

la începutul secolului al XX-lea în sanatoriul occidental și, din păcate, ea este o remarcă literară valabilă și astăzi în anumite cazuri.

Pentru Corneliu C. Cristescu comunicarea medicală este exprimată în surdină, căci autorul versurilor *Poeziei inimii* apasă pedala aceasta a pianului, care estompează neînțeleșurile și mai mari din viața pacientului, al cărui unic țel este acela de a se refăce, nu de a învăța vocabularul de specialitate. Max Blecher surprinde ideea că această comunicare medic pacient nu trebuie să fure speranța celui din urmă, blocând resursele de vindecare spirituală care refac trupul fizic. Corneliu C. Cristescu dă libertate de manifestare gândurilor omului care vrea să trăiască și să se bucure de culorile lumii pentru care a fost creat. Imaginativul retrospectiv pe care autorul îl reînvie are valori vindecătoare.

Simbol a centrului lumii trupurilor omenești, inima este ca o cetate de pe un vârf de munte cu o viziune de 360 de grade asupra sentimentelor, sensibilității, intuiției, năzuințelor, amintirilor, înțelepciunii și faptelor omenești. Inteligența intuitivă a inimii este cea care îi generează *inimii Poezia*. În toată tradiția poeziei românești, simbolismul inimii este asociat cu aceste caracteristici, căci inima comunică mai mult decât mintea. Inteligența intuitivă a inimii este ca un flux în care emoțiile și conștientizarea acestora se petrec simultan. Ca o mare omenească care izvorăște din infinit, *Poezia inimii* este sublimarea în cuvinte a acestei concordante unice de faze ale emoțiilor și de conștientizare a acestora.

Cei doi autori au investigat cu luciditate minuțioasă în manieră literară metamorfozele trupului sufletesc captivat de observația analitică a trupului fizic supus degradării, descrisă medical. Atunci când sufletul omenesc este cuprins de supărare, de frustrare, de neputință, inima trimite haotic semnalele sale către creier, iar acesta eliberează în trupul fizic substanțele specifice stresului. Emanuel trăiește tot timpul cu inima strânsă. Dar dacă această perioadă de transmitere haotică a semnalelor stresului continuă pe o perioadă mai lungă de timp, vreme de 10 ani așa cum s-a întâmplat în cazul lui Max Blecher, firește că sistemul își epuizează resursele de apărare. Deprimarea, conformarea, blazarea împreună cu simptomele bolii degenerative se amplifică din cauza stresului și din cauza discuțiilor dintre străinii care abia se cunosc și care nu discută decât despre același subiect: boala.

Spre Berck și la Berck unde se află sanatoriul, bolnavii circula pe stradă în poziție orizontală, pe un fel de targă cu roți cauciucate, ce seamănă cu un dric sau cu un coșciug ambulant. Acolo bolnavii duc o viață normală, observă personajul principal, Emanuel. Dar ceea ce nu-i lipsește scrisului lui Max Blecher este tocmai ironia și autoironia. Umorul rezultă din punctările pe care le face în cazul doctorului îmbrăcat în negru și foarte pudrat, care îl întâmpină la intrarea în sanatoriu și despre care autorul scrie că îi lipsește fracul. Umorul este o contrapondere a compensării situației de stres la care e supus personajul nu numai din pricina biologiei, ci și din punct de vedere sociologic, medical, economic, cultural. Boala crează diverse traume, iar scrisul le deșiră sensul.

În cazul lui Corneliu C. Cristescu contrabalansarea situației medicale în sine se face prin intermediul rememorării imaginilor ziditoare ale vieții: familia, dragostea și urmașii. Amintirile sunt cele care umplu vidul suferinței cu emoții luminoase și binefăcătoare. Dacă energia inimii este una ritmică și coerentă, atunci chimia organismului devine vindecătoare. Acesta este mesajul transmis indirect de versurile *Poeziei inimii* de Corneliu C. Cristescu. Recunoștința, compasiunea, aprecierea și grija pentru ceilalți sunt printre sentimentele care

contrabalansează șocul distructiv al maladiei, haosul pe care îl crează apariția acesteia și determină echilibrarea și vindecarea.

Concentrarea pe asemenea teme deschide drumul celor mai profunde intuiții ale inimii. Autenticitatea cu orice preț, chiar dacă nu are sens uneori, este de cele mai multe ori distructivă în haosul inițial al declanșării traumei și al aflării veștii despre maladie. Cu atât mai mult atunci când boala lovește perfid, mârșav trupul omenesc, sufletul este dislocat din preocupările sale, din microuniversul său protector și căruia omul îi conferise un sens constructiv. În poezia românească din toate timpurile, inima ca simbol al centrului, al intersecției dintre cunoaștere și afectivitate, ca un cronometru existențial între sistolă și diastolă a fost mereu un simbol al progresului și al modernizării exprimării literare. Inima are propria ei inteligență intuitivă, care le transmite autorilor informațiile care le întregesc universul cunoașterii.

Descrierea în manieră fiziologică a trăirilor trupului este pentru Max Blecher o perspectivă gnoseologică revoluționară pentru timpul în care autorul a scris. Explorarea zonelor scufundate ale inconștientului, această oceanografie a trăirilor redade concis, lucid și tragic sunt revelatoare pentru acibia cu care autorul a urmărit cicatrizarea inimilor rănite, sfâșiate, disecate. Reflectarea incertitudinilor destabilizatoare ale realității este o constantă a relatării autorului, semn al mărcii subiectivității sale și al concepției artistului despre arta sa narativă.

Domnul profesor doctor inginer Corneliu Constantin Cristescu, autorul volumului *Poeziile inimii, din suflet pentru suflet la 70 de ani (2020)* transformă în sensibilitate și poezie o cronologie vitală în care ingineria și poezia au coexistat, metamorfozând în frumusețe clipa cea repede, care măsoară variațiile de inspirație, de bucurie și de suferință din întreaga existență a unei ființe omenești. Apropierea pământului de cer, într-o clipă schimbă sensul trăirii, iar ipostazele trăite sunt metamorfozate în vers. Pentru Corneliu C. Cristescu inima are propria ei inteligență care transcende geometria mentală, căci ea guvernează mintea, care i se supune. Inima teaurizează mai multe informații referitoare la cunoașterea vieții, decât ar face-o observația impersonală, obiectivă, orientată de concepte.

Autenticitatea experienței atroce pe care o trăiește și care rezultă dintr-o sensibilitate exacerbată generează anxietatea lui Emanuel, personajul lui Max Blecher. Lipsește tăria discuțiilor filosofice din *Muntele vrăjit* al lui Thomas Mann. Autenticitatea ce surprinde o sensibilitate matură, saturată de frumusețe și de dragostea de a ajunge la finalul unei vieți împlinite este ipostaza în care Corneliu C. Cristescu surprinde trauma. Pentru ambii scriitori, trauma este prilejul unei iluminări.

Dacă Max Blecher abordează trauma ca pe un element absurd, din cauza imposibilității de a mai găsi sensul vieții și al frumuseții într-o existență decimată de suferința bolii, pentru Corneliu C. Cristescu universul nu e nici irațional și nici lipsit de sens. Lumea atroce în care viețuiește Emanuel, eroul lui Max Blecher este una orizontală, mobilă în targa cu roți cauciucate, dar nemișcată în același timp în corsetul de ghips, pe care personajul este obligat să îl poarte, conform protocolului de tratament al vremii. Orientarea verticală a existenței omenești are străfulgerări spirituale și un puternic fundament creștin în *Poezia inimii* de Corneliu C. Cristescu.

Precum în Antichitate inima era considerată sursa dorințelor, a emoțiilor, dar și a înțelepciunii, tot astfel în poezia lui Corneliu C. Cristescu *Poezia inimii* este o mărturie a tuturor acestor trăiri. Fără verticalitatea spirituală, supraviețuirea postraumatică e o iluzie. Matematica inimii și faptul că acest organ din corpul omenesc este cea mai puternică sursă de energie electromagnetică, comparativ cu toate câmpurile electromagnetice ale celorlalte organe, are o semnificație specială pentru domnul doctor inginer Corneliu C. Cristescu. Câmpul magnetic al inimii, despre care știința a aflat că este de zece ori mai puternic decât cel al creierului și care poate fi detectabil prin rezonanța magnetică, având o amplitudine de aproximativ un metru este sursa lirică ce învăluie atmosfera evocată de versurile *Poeziei inimii*. Boala nu mai este un declanșator al observației unei realități supraconștiente, abisale, care îl face pe cel încercat să abandoneze speranța - ca la Max Blecher- și nu îl mai incită pe cel încercat să transforme trăirea fizică în sedimentare narativă, ca o refulare a suferinței. Nu mai interesează jurnalul ca o consemnare a tratamentului și a agravării diagnosticului inițial, privit din perspectiva interioară a corpului fizic care se descompune.

Autenticitatea se dovedește a fi inutilă pentru vindecarea celui care suferă și care se consumă precum o lumânare transformându-și suferința în povestire, într-un zadarnic gest de cucerire a nemuririi, fie ea și în formă literară. Cazul lui Max Blecher care a realizat un text experimental autobiografic, cu o autenticitate literară prea bine argumentată, stârnește compasiunea cititorului.

Într-un sanatoriu în care domnește o disciplină gen microdictatură medicală, cu reguli și protocoale, cu recomandări care se transformă în obligații pentru pacienții terorizați de spaima bolii, suferința individuală e copleșită de cea colectivă, bolnavii și personalul medical aflându-se în tabere opuse. Compasiunea pentru individ dispare din partea personalului, obișnuit cu neobișnuitul suferinței. Întotdeauna compasiunea personalului medical și consolarea individului se face prin comparație: spre deosebire de cei cărora le sunt afectate mai multe vertebre, de bună seamă că suferința lui Emanuel, căruia i-a fost fisurată de boală o singură vertebră, e o durere mai puțin avansată. Așa că încurajarea lui se face comparativ cu ceea ce e mai rău și nu cu ceea ce ar fi mai bine, așa cum e normal.

În romanul lui Max Blecher cicatrizarea sensibilității e extrem de urâtă: cicatricile oamenilor sunt atipice, diforme, înspăimântătoare. El le numește inimi cicatrizate, dar adevărul este că o inimă care se contractă tot timpul se cicatrizează greu. Adevărul existențial al acestor pagini constată, diagnostichează degradarea sufletească, care generează de fapt disoluția din sanatoriu.

Spiritual, orizontalitatea din lumea sanatoriului lui Max Blecher unește trecutul și ce a mai rămas din el cu un viitor incert, într-un prezent neliniștit și preocupat de tratament, de adaptare, de supraviețuire. Viziunea secționată, disecată ca urmare a intensității puseurilor durerii dă naștere impresiei de colaj, de suprapunere a unor fire temporale, care încep să se încălcească. Mai târziu, această abordare a autenticității va fi mult rafinată de scriitorii postmoderni, care renunță la coerența și la armonia informațiilor filtrate de intuiția inimii.

Dar ceea ce interesează la Max Blecher din punct de vedere al inovației literare este felul în care autorul surprinde modul în care mediul sanatorial amprentează percepția, îngustează orizontul de așteptare al pacientului, care este redus la o singură dimensiune: tratarea disoluției fizice a organismului său. Treptat și Emanuel devine preocupat numai și

numai de boală, nereușind să mai evadeze din ipostaza mentală încremenită pe care i-o impune aparatul ghipsat.

Absurdul consecințelor traumatice ale tratamentului ghipsat ne duce cu gândul la *Metamorfoza* lui Franz Kafka. Interferența din vis și realitate face ca eul narator să realizeze o perdea cu broderie cu incizii, cu spații goale care devin cu timpul din ceea ce mai mari, pentru că acestea simbolizează viața reală, activitatea normală a unui om în mediul său. Culmea este că aceste găuri din vălul narativ din care lipsește din ce în ce mai mult realitatea sunt țesute cu firele subțiri ca de păianjen ale *irealității imediate*. Eul introspectiv trăiește precum o jivină în *vizuina* sa *luminată*, pândind prilejul de a surprinde realitatea vieții, care continuă. Nu e peștera lui Platon, în care filosoful urmărește umbrele ce se profilează pe stâncile din interiorul cavernei la apariția sau la dispariția razelor solare. E o vizuină. E locuința unui spirit care își realizează cadastrul propriului teritoriu fizic la care mai are încă acces. E o închisoare existențială ale cărei dimensiuni le măsoară cu resemnare, cu regret, cu furie refulată în blazare, ori de câte ori spațiul se strâmtorează și apasă.

În cazul *Poeziei inimii* de Corneliu C. Cristescu trauma nu îngustează spațiul imaginar, oniric și real, ci dimpotrivă le revizitează cu speranță, încredere și voința de a trăi. Dacă din poziția sa orizontală Emanuel putea zări doar planul celest, din poziția verticală existența recâștigă tridimensionalitatea, în sensul conexiunii din Cer și Pământ, dintre etern și efemer, dintre eternitate și umanitate pe care spiritele inițiate de amărăciunea suferinței o transformă alchimic în pulbere de aur și stele.

2. Graiul poetic al inimii

Viața este o călătorie, în timpul căreia omul este binecuvântat cu două abilități caracteristice: memoria și imaginația, ambele având legătură cu inteligența intuitivă a inimii. Adevărata înțelepciune a omului constă în echilibrarea acestor abilități și calibrarea lor la valoarea reală, care dă sens și frumusețe existenței omenești. Selectarea din memorie și din imaginație a elementelor cu sens în vindecarea fizică ar trebui să se raporteze la realitatea că omul este o ființă muritoare. Cu alte cuvinte, timpul rămas trebuie prețuit, nu risipit. Așa se întâmplă în versurile *Poeziei inimii* de Corneliu C. Cristescu, iar mesajul fundamental al versurilor este acela că pe drumul din pădurea existenței, omul este doar unul aflat lângă ceilalți, un lujer de trestie gânditoare, cum ar fi spus Blaise Pascal.

Emanuel, eroul lui Max Blecher, forțat să trăiască în aparat ghipsat, în poziție orizontală, deprivat de poziția verticală încearcă să compenseze această deprivare motorie printr-o achiziție intelectuală chinuitoare: el scrie din poziția orizontală, așezat la un birou improvizat și incomod, cu tăblia poziționată deasupra inimii. Corpul său ce căpătase o fragilitate de porțelan și ar fi trebuit protejat de durere în această fază aproape metastatică a bolii osoase este mai degrabă chinuit: de poziție, de încercarea de a înțelege lumea din poziția orizontală. Emanuel e în situația de a nu mai vedea decât cerul, simțindu-și materialitatea corpului prin percepția senzorială introspectivă, fără vizualizare deci, auzind descrieri ale trupului său prin intermediul diagnosticelor medicale de tip verdict.

Nu mai puțin importante sunt trăirile familiei, care în încercarea de a-l încuraja și de a-i prelungi viața cu tratamente scumpe în diverse sanatorii cu pretenții, nu dă glas disperării în fața celui drag care s-a îmbolnăvit, ci încearcă să inoculeze liniștea celui suferind prezentând, alături de personalul medical boala drept normalitate. Componenta socială, culturală, economică a tratamentului se deduce din comentariile inteligenței distructive a tânărului, care își gestionează abilitățile de cunoaștere raportându-le la o nemurire ratată. De altfel, majoritatea bolnavilor din sanatoriu, care sunt tineri au această raportare la situația lor: viața trebuie să fie trăită cu orice preț, chiar fără verticalizare. Conversațiile dintre personajele din cărucioarele-sicriu, oglinzile pe care le folosesc pentru a vedea fețele celorlalți, suporturile pe care își țin cărțile deasupra capului dacă doresc să citească, toate acestea schimbă axa lumii: cerul pierde legătura cu pământul în ochii tuturor, iar pământescul e perceput imobil, static, înțepenit, înghețat, dintr-un aparat ghipsat, cu gândirea modificată și deformată de analgezice.

Viața înseamnă mișcare, iar deprivarea motorie definitivă are urmări psihologice pe care nimeni nu le ia în considerare cu excepția personajului principal. Efectele narcoticelor asupra descrierilor literare și asupra inspirației fuseseră testate în cel de al XX-lea veac, dar abordarea urgenței de a stăvili durerea pentru a plămădi literatura era o noutate, morbidă ce-i drept. Max Blecher ca și Alexandr Soljenițan în *Pavilionul canceroșilor* profită de ocazia de a mai spera la obținerea nemuririi prin scris și notează semnele unui univers concentraționar în care boala e privită ca normalitate. Libertatea de mișcare pe care au pierdut-o amândoi e compensată de liberatea de a zbura cu aripile imaginației, de a crea, de a scrie și de a fi vizibil pentru întreaga umanitate în acest fel.

Moartea este, în cele din urmă, o absență din peisajul realității. Faptul de a fi invizibil pentru cei care stau în picioare sau culcați, într-un sanatoriu în care majoritatea sunt culcați este o avanpremieră a mării absențe. Emanuel, personajul autobiografic al lui Max Blecher descrie această ipostază fără entuziasm, fără tristețe, fără blazare și fără uimire: e o ipostaziere a morților vii. Detaliile referitoare la îmbrăcămintea de zi a pacienților aflați pe aceste cărucioare gen targă sunt un exemplu de prelungirea normalității codului social spre bunăstarea psihologică a celor suferinzi. Ameliorarea urmărilor traumei prin reducerea înstrăinării individului în colectivitatea malativă cu pretenția de normalitate este desigur o aberație în încercarea de vindecare a bolii trupului, ignorând nevoile vieții și ale spiritului. Imaginea poate fi foarte bine considerată o parabolă a lumii anormale, care se consideră normală, copleșind aberant normalitatea.

Memoria și imaginația în echilibrul accesării informațiilor de către inteligența inimii celui care dorește să se vindece este adevăratul miracol pentru trupul fizic. Cu cât aceste informații ale memoriei și ale imaginației pornesc de la datele realității, cu atât vindecarea se produce mai repede. Ele ar trebui să creeze sursa motivațională pentru ca viața să continue. Emanuel accesează informațiile care îl conduc exact la opusul vindecării. El e cuprins de oboseala fizică și psihică care îl poartă spre deprimare, însingurare, tristețe, furie reprimată și în cele din urmă abandonul luptei cu boala. Toate aceste detalii microscopice, mărite cu lupa introspecției îl sperie în loc să îl încurajeze pe cel care le cercetează.

În lupta cu maladia, inteligența și imaginația îi devin piedici și nu aliați lui Emanuel. El e cel mai tare speriat de inteligența lui imaginativă, care nu contribuie la echilibrarea lui emoțională. Lupta pentru vindecare se dă mai ales cu inteligența personajului, care e

furtunoasă și distructivă precum un tsunami. Orientarea sa vitală este perturbată de suferință, de tratamente mutilante spiritual, de lipsa de consiliere din partea celor care conduc aceste tratamente și care i se adresează în înspăimântătoarea limbă medicală necunoscută, de parcă ar sta de vobă cu un inițiat în terminologie medicală. Boala transformă totuși personajul în inițiat, în sensul că abordarea înțelegerii acesteia se petrece prin introspecție, un fel de melanj între vis și realitate, dar în care datele realității sunt incomplete, iar viziunea panoramică e mutilată de spaima.

Emanuel nu își gestionează echilibrat inteligența, pentru că nu înțelege că aceasta s-a scufundat în oceanul interior și nu mai are reținerile ce navigație care să îi ofere precizie și suplețe. El se identifică de la început cu o situație care nu îl reprezintă în totalitate și se supune monologului mental care începe și nu se mai sfârșește. Chiar și distracția celor internați în sanatoriu are fațete absurde. Balul dansant al tinerilor cu aparat ghipsat este mai degrabă o scenă dintr-un balet mecanic absurd, care se începe cu o beție, ce culminează cu împușcarea becului felinarului de peste drum de sanatoriu. Lipsa luminii este fundamentală în scrierea lui Max Blecher: coridoarele din sanatoriu nu au becuri, lumina e slabă, cerul e înnoțat, pentru că e frig și e toamnă, iar dacă felinarul luminează, becul lui e spart spre distracția pacienților.

De fiecare dată când apare menționată în text, inima se strânge în textul lui Max Blecher. Fie că stă într-o băltoacă din pricina pansamentelor care nu s-au uscat și nu s-au solidificat, fie că bate cu o putere foarte mare, pe care numai oprirea respirației i-o mai poate stăvili, fie că e cuprinsă de o veselie amară care o strânge chinuitor, fie că are o strângere penibilă când Emanuel se întâlnește cu Solange, alienată de suferință, murdară și dezechilibrată, inima lui Emanuel nu reușește să își găsească liniștea. Tratarea bolii ca normalitate nu numai că nu vindecă, ci adâncește și mai tare cavernele secrete ale necunoscutului morbid, care e mai ales aliat cu un virus mental extrem de contagios. Atmosfera din sanatoriu e toxică în întregime, iar personajele capătă culoarea și parfumul alterării.

Personajul pierde controlul celei mai importante calități umane, inteligența care l-ar putea ajuta să se detașeze, dacă ar putea lua distanța ce i-ar calma percepțiile fizice. Consemnarea obsesivă a detaliilor realității din sanatoriu nu numai că nu oferă nicio șansă de evadare din real spre a supraviețui. Poziția chinuitoare în care scrie și mai ales, carapacea aparatului ghipsat în care e forțat să trăiască, paginile pe care le scrie exact deasupra inimii, care îi închid orizontul și îi sting luminile cunoașterii dau naștere unui labirint literar fără ieșire. E o rigiditate fizică fragilă, care se află în armonie cu fragilitatea psihologică a celui forțat să supraviețuiască.

Mintea armonioasă se dezechilibrează și ea pentru că încearcă să se adapteze treptat la o situație neobișnuită, pentru care nu a fost prevenită. Bolnavul-sănătos în costum ghipsat, care participă la o normalitate anormală, impusă de protocoalele medicale ale sanatoriului este de fapt un om încorsetat în elanurile sale vitale, care mimează normalitatea cu o resemnare apocaliptică.

Limbajul personajului se modifică în dialogul cu ceilalți pacienți care utilizează jargonul medical, chiar dacă îl pricepe mai mult sau mai puțin intuitiv. Călătoria vieții, care ar fi trebuit să fie un itinerariu geografic, spiritual, profesional, cultural, social se transformă într-o discuție obsedantă despre evoluția bolii. E ca o deformare patologică a limbajului care

se petrece ca urmare a rapoartelor medicale pe care le dau medicilor. Acesta e un dialog circular în formă monologată. Precum jurnalele de știri din vremea pandemiei, care anunță toate nenorocirile și pericolele lumii răspândind frica, limbajul personajelor afectate de boală se modifică, înglobând terminologia medicală în limbajul colocvial. Din punct de vedere spiritual acesta este un semn al încercării disperate a omului de a înțelege și de a-și explica ce anume i se întâmplă. Dacă în mod normal pacientul ascultă terminologia medicală în dialogul cu doctorul, care ar trebui să aibă bunul simț de a se face înțeles de către pacient pentru ca efortul lui de vindecare să fie înțeles și continuat de pacient, faptul că limbajul celui care suferă se altoiește terminologic cu lăstarul medical, acest lucru nu înseamnă vindecare. Radicalitatea terminologică a limbajului medical introdus forțat în cel colocvial e semn de senilitate autoritară semidoctă.

Emanuel suportă tratamentul în ambianța unor dialoguri cu cadrele medicale, care i se par perfide. El nu poate avea încredere în cei care îl tratează. Suspiciunea provine din contrastul din rezultatele medicale așteptate și cele reale. Avalanșa de senzații, marea suferințelor percepute în imobilizarea rigidă, toate acestea la un loc blochează vindecarea. Osificarea vertebrei nu se produce pentru că tratamentul este superficial și illogic. Aerul curat și imobilizarea pacientului nu contribuie la calcifierea fracturii; ele sunt procedee antagonice, care bulversează inteligența de vindecare naturală a organismului. Morbul lui Pott pune stăpânire pe organismul lipsit de imunitate, slăbit, iar Emanuel e îndemnat să se odihnească, să stea imobilizat de frica viitoarelor fracturi și să respire oxigenul pur al ambianței naturale în care e situat elegantul și pretențiosul sanatoriu. În realitate, majoritatea descrierilor din roman sunt ale coridoarelor și cabinetelor de tratament medical. Foarte rar, natura împlinește descrierile personajului narator. Idila lui Emanuel cu Solange și plimbările lor cu Blanchette, iapa lui Emanuel se petrec toamna, în împrejurimi, când vremea e foarte rece și înnorată, iar malul oceanului exprimă frământarea și zbuciumul personajelor.

În versurile *Poeziei inimii* Corneliu C. Cristescu surprinde atmosfera solară, natura patriarhală a satului natal, iar atmosfera echilibrată este aproape idilică, vindecătoare, caldă, primitoare. Omul se poate reconecta la ritmurile eterne ale naturii și viața lui intră în armonia acordului natural. Nu se mai petrece acea dedublare a personajului, care are impresia ba că visează, ba că delirează ca în romanul lui Max Blecher. Eul liric își recentrează în verticalitatea legăturii dintre pământ și cer, iar emoțiile, năzuințele, amintirile, toate acestea conferă echilibrul de o clipă al ființei muritoare. În versurile domnului inginer Corneliu C. Cristescu clipa cea repede ce ni s-a dat e una de armonie cu bucuria momentelor fericite, fără inutile regrete copleșitoare

Poezia și proza poetică ale celor doi autori se intersectează pe terenul vulnerabilității și al instabilității existențiale, percepute diferit. Dimensiunea concretă și individuală, face din opera blecheriană o creație unică, autentică. De factură heideggeriană, existențialismul lui Blecher subliniază angoasa în care autorul se proiectează pe fondul propriei suferințe, refuzând până în ultima clipă să-și proiecteze existența în orizontul morții. Corneliu Constantin Cristescu are echilibrul magic al maturității care se întâlnește cu suferința și care își găsește în conectarea cu simbolurile credinței creștine și grația divină și recunoștința omenească de a trăi.

3. Alchimia durerii în alambicul literaturii

Incorsetat de boală, copleșit de neputințe, omul evadează în imagini proiectate cu ajutorul reflecției și mai ales al fanteziei: în *sine*. Aici, în *sine*, începe construcția unui eu hiperbolic care creează iluzia libertății absolute, într-un spațiu al posibilului, departe de realitatea sfâșietoare. Captiv în propriul trup aflat în suferință și captivat să descrie ipostazele medicale ale bolii, disperat să își protejeze *sinele* de la distrugere, Emanuel scrie. Dar scrisul lui revarsă durere, toată durerea mută pentru care nu a urlat niciodată.

Parcursul propriei vieți, cu trecere de la copilărie la adolescență și până la tinerețea unui trup umilit și chinuit, este perceput de Max Blecher ca *o scădere continuă a lumii*. Pentru un bolnav, concluzionează Emanuel, viața se concentrează la anumite fapte mărunte, iar gesturile cotidiene dobândesc semnificații uriașe, în vreme ce timpul se dilată. Structurarea volumului de versuri *Poeziile inimii* se face exact pe această idee și în cazul poetului inginer Corneliu Constantin Cristescu, pentru care familia, copiii, soția, nepoții, mama, rudele sunt ancore ale unei realități vitale imposibil de ignorat, clipe care devin flash-back-uri, ancore motivaționale și prilejuri de recunoștință pentru miracolul vieții. Mesajul este tonic, echilibrat și în armonie cu *Poezia inimii*.

Labirint de senzații, romanele lui Blecher ne oferă fascinația ontologicului substituit epicului. Cu certitudine, toate aceste realități existențiale descrise și dezvăluite ajută la confirmarea valorii literare a unui autor al experiențelor autentice, dramatice și al unui exponent de marcă al literaturii interbelice. În scurta sa existență, Blecher a fost un tânăr cultivat, manierat, educat, muncitor, demn și recunoscător celor care i-au acordat prietenia sau i-au apreciat munca literară.

Dacă primul volum de poezii, intitulat *Poezie și inginerie (2016)* de Corneliu Constantin Cristescu ilustra conexiunea dintre literatură și preocupările carierei tehnice, volumul al doilea, *Poeziile inimii (2020)* sintetizează gândurile, sentimentele, sensibilitățile și reflecțiile autorului asupra condiției umane, efemeră și firavă, puternică și plină de grația divină, așa cum a fost ea concepută de Creator. Cu o veche pasiune pentru arta versului, autorul a încercat să sublimeze trăiri unice, decantându-le în creuzetul laboratorului său poetic pentru a distila cel mai nobil dintre sentimente: dragostea de viață care izvorăște din *Poezia inimii*, firește.

Bibliografie

1. Blecher, Max (1970) *Întâmplări în irealitatea imediată. Inimi cicatrizate*, Antologie și prefață de Dinu Pillat, București, Minerva
2. Blecher, Max (1971) *Vizuina luminată. Corp transparent. Proze. Publicistică. Arhivă*, Ed. întocmită și cuvânt înainte de Sașa Pană, București, Cartea Românească
3. Blecher, Max (1999) *Întâmplări în irealitatea imediată. Inimi cicatrizate. Vizuina luminată. Corp transparent*, Ed. îngrijită de Constantin M. Popa și Nicolae Țone, prefață de Radu G. Țeposu, Craiova: Aius, București: Vinea, 1999.

4. Blecher, Max (2008) *Romane*, Tabel cronologic și prefete de Gheorghe Glodeanu, Cluj-Napoca, Limes
5. Cristescu, Corneliu Constantin (2020) *Poeziile inimii*, Editura Sud, Bolintin Vale